

SIMBOLUL COROANEI

*Alexandru CAZACU**Catedra Limba Română, Lingvistică Generală și Romanică*

The highest sign of the power and of the authority was always the *crown* (indifferently of from what material it is made, vegetal or mineral). Unlike other coverings, the crown is not just a simple sign, but it becomes a symbol also. Her place on the top of the head is giving her an impending signification; it comprises not only the values of the head, the peak of the human body, but also the values of what is above the head, a gift that comes from heavens: it marks the transcendental character of a filling. Its circular shape shows the perfection and the participation at the heaven's world, which symbol is the circle, it joins all that is above and under of the crowned person marking, however, the limits that, in anybody else, separates the terrestrial from heavenly, the human from divine: a reward of an attempt, a symbol of victory, the crown is a promise of an immortal life, like of the gods.

Cel mai înalt semn al puterii și autorității a fost dintotdeauna *coroana*. Spre deosebire de alte acoperământuri, ea nu mai este doar un simplu indiciu, ci devine un simbol al entității, al puterii, al originii (deoarece, de obicei, se transmitea din generație în generație):

„Purta *coroana Paleologilor* și peste dulama [...] avea cabanița turcească” [Onea N., Literatura..., p.64]

Symbolismul coroanei ține de trei factori principali. Locul ei pe creștetul capului îi conferă o semnificație iminentă, ea include nu numai valorile capului, culmea a trupului omenesc, ci și valorile a ceea ce se află mai sus de cap, un dar venit de sus: ea marchează caracterul transcendent al unei împliniri. Forma ei circulară indică perfecțiunea și participarea la natura cerească, al cărei simbol este cercul; ea unește în persoana celui încoronat ceea ce se află dedesubtul lui și ceea ce este deasupra, marcând însă limitele care, în oricare altcineva, separă terestrul de ceresc, umanul de divin: recompensă a unei încercări, coroana este o făgăduință de viață nemuritoare, precum cea a zeilor. În sfârșit, materia însăși a coroanei, vegetală sau minerală, precizează, prin închinarea ei la cutare zeu sau cutare zeiță (înseși zeitățile sunt reprezentate purtând coroană. Un exemplu elocvent: un indiciu al forței superioare, prin intermediul cărora M.Eminescu schițează firea atotputernică a lui Zamolxe, este *coroana*: „Colțuroasa lui *coroană* e ca *fulger împetrit!* / *împletit cu stele-albastre*” [Eminescu M., Împărat..., p.72]), natura actului eroic săvârșit și pe cea a recompensei divine atribuite, asimilarea cu Ares, cu Apollo, cu Dionysos (la greci) etc. Ea dezvăluie, totodată, ce forțe supratereștre au fost captate și folosite pentru reușita faptei eroice răsplătite. Se înțelege deci: coroana simbolizează o demnitate, o putere, o domnie, accesul la rang și la niște forțe superioare. Atunci când se termină în chip de cupolă („*Gigantică* poart-o *cupolă* pe frunte (Mihai Viteazul)”) [Coșbuc G., Opera..., p.148], ea afirmă o suveranitate absolută.

În cazurile în care cineva are o putere (supremație) uriașă, se spune că „poartă *câteva* coroane”, ca în cazul suveranului pontif. Situații luate uneori în derâdere de unii poeți în scopul creării anumitelor efecte stilistice:

„S-a-mbrăcat în zale lucii cavalerii de la Malta,

Papa cu-a lui *trei coroane puse una peste alta*” [Eminescu M., Împărat..., p.114]

S-a observat că termenul de coroană este la origine foarte apropiat de cuvântul *corn* și exprimă aceeași idee: cea de înălțare, de putere, de iluminare. Și unul, și celălalt sunt înălțați deasupra capului și constituie însemnul puterii și al luminii. Coroana a fost odinioară împodobită cu vârfuri care întruchipau – ca și coarnele – raze de lumină. Acesta poate fi și sensul simbolic al coroanei christice. Orice coroană ține de strălucirea și de simbolismul coroanei solare.

În Grecia ea era un semn de consacrare față de zei. În sacrificiu, sacrificatorul și victima sunt încununăți. *Zei îi întorc fața de la cei ce se înfățișează dinaintea lor fără cunună*, spune un poet grec arhaic. Statuile zeilor sunt încununate, în general, cu frunzele arborilor sau cu fructele plantelor care le sunt consacrate, stejarul lui Zeus, dafinul lui Apollo, mirtul Afroditei, vița-de-vie a lui Dionysos, spicele lui Ceres etc. Morții sunt împodobiți cu o coroană, ca și ființele vii în împrejurările importante ale vieții, pentru a atrage protecția divină. Coroanele tind să asimileze pe cei ce le poartă cu divinitatea; ele sunt un simbol de identificare. Captează virtuțile cerului, căruia îi seamănă prin formă, și pe ale zeului, cu care îi asimilează materia lor. Flancată de turnuri sau cranelată, coroana îi împodobește pe zei, zeițe, eroi.

Coroana va întruchipa locul de ședere al Preaferiților sau al morților sau starea spirituală a inițiaților. Câteva tablete orifice atribuie aceste cuvinte sufletului unui defunct care se adresează Persefoni: „Mi-am luat zborul ieșind din ciclul cernit al durerilor și, cu picioarele mele iuți, am ajuns la coroana râvnită”; sau, după spusele lui Plutarh, inițiatul, „eliberat și purtându-se în voie, celebrează misterele, purtând o coroană pe cap”. Conform unei versiuni a legendei Ariadnei și a lui Tezeu, o cunună de lumină l-a condus pe Tezeu în interiorul labirintului, pe drumul întoarcerii, după ce l-a ucis pe Minotaur; și această cunună de lumină i-a venit de la Ariadna, care o primise de la Dionysos ca dar de logodnă. Simbol al luminii interioare, care luminează sufletul celui ce a triumfat într-o înțelețare spirituală. C.G. Jung va vedea în coroana iradiantă simbolul prin excelență al gradului cel mai ridicat al evoluției spirituale. În binecunoscutul poem al lui Eminescu, atestăm un exemplu de acest fel, coroana Luceafărului „arde pare” [M. Eminescu, *Împărat...*, p.161].

Imaginea coroanei se leagă, în scrierile creștine, de modalități de reprezentare foarte diverse:

a. *Coroana regală* sau *sacerdotală*. În toate civilizațiile atributul regelui este coroana. Totuși, religia iudaică a asimilat uneori *diadema de aur* purtată de marele preot cu o *coroană*.

Dumnezeu, fiind suveranul suprem, poate *încununa* oamenii și popoarele cu binecuvântările sale [Biblia, Iezechiel, 16, 12; Isaia, 62, 3]. Profeții ajung chiar să spună că Israel este *cununa Dumnezeului său*, adică semnul acțiunii sale atotputernice în favoarea oamenilor. Conținutul simbolismului se lărgeste. Iar coroana semnifică, în mod firesc, onoarea, măreția, bucuria, victoria.

b. *Coroana atletului victorios* în lupte și înțelețări pe stadion. Această realitate concretă este transpusă de creștinismul primitiv într-un registru spiritual și religios. Viața creștinismului implică, în fidelitatea ei, un efort susținut. Este o cursă spre un țel, și toate forțele vii ale individului trebuie să se încordeze pentru a contribui la aceasta [I Corinteni, 9, 24-27]. Victoria și coroana, care este prețul victoriei, nu sunt totuși asimilate cu o răsplătă meritată printr-o viață morală exemplară, ci cu mântuirea veșnică, hărăzită celui care, luând în serios semnificația Evangheliei, a trăit doar în scopul de a-i respecta cerințele. De aceea se poate vorbi de *cununa nemuririi*. Martir în arenă, Policarp a obținut cu adevărat prețul: nemurirea, iar Luceafărul, voind să devină muritor, e gata să-și jertfească veșnicia pentru o dragoste pământească rugându-l pe Demiurg: „Reia-mi al *nemuririi nimb*” [Eminescu M., *Împărat...*, p.167]. Folosirea simbolului atrage o generalizare în care legătura primitivă cu jocurile sportive este complet pierdută din vedere.

În Grecia antică, învingătorii Jocurilor Olimpice erau *încununati cu lauri*. Cununile respective erau făcute din ramuri verzi de laur, la început, iar mai târziu aceste cununi au început a fi confecționate din aur (păstrând forma celor naturale). Obiceiul s-a transmis în întreaga lume. Și românii au preluat simbolul *cununei de lauri* (al cununei, în general), ca semnificant al victoriei. Astfel, au apărut expresii de tipul „a pregăti (a găti) cununa victoriei (biruinței, vitejiei etc.)”, atestate în operele poezilor români:

„Știm și noi găti cununa

Vitejiei ce-o doinești” (a câștiga) [Coșbuc G., *Opera...*, p.139].

Sau „a încununa cu o cunună (nimb) a (al) biruinței”:

„...iată soarele apune,/ voind creștetele nalte ale țării să-ncunune/ Cu un nimb de biruință” [Eminescu M., *Împărat...*, p.116].

Cununa de lauri semnifică, în general faima, gloria [Dobrescu Al., *Dicționar...*, p.74].

Căciula, ca reprezentant al stăpânului, poartă în sine și transmite toate calitățile acestuia, inclusiv admirația măreției și a autorității, dar și frica de acestea:

„Morți erau de-a doua oară [...]

Luptătorii din Mixene când îngălbeniți văzură

Strălucind prin noapte *coiful comandantului troian*” [Coșbuc G., *Opera...*, p.127].

Orice afirmare presupune și „cealaltă parte a monedei”, *căciula*, semnificant al *victoriei, puterii și autorității*, poate semnifica, din diferite motive, *înfrângerea, pierderea puterii și autorității*:

„El (*n.a.*: Decebal murind) o scoate pe fereastră și *coroana-ntunecată*/ De pe frunte o aruncă în abisul văii adânci.” [Eminescu M., *Împărat...*, p.78], unde coroana semnifică *moartea* lui Decebal, dar și *căderea* Daciei, anexarea ei la Imperiul Roman.

c. *Coroana inițierii*. Acest sens derivat îngăduie să punem alături de coroană *ghirlanda* pe care o primesc inițiații cultelor centrate pe mistere. Inițiatul lui Mithra (myst) care trece la gradul de *miles* primește o cunună și exclamă: „Mithra este cununa mea!” De asemenea, în misterele lui Isis [Apuleius, „Măgarul de aur”].

Ar fi oportun, credem, să evocăm aici imaginea coroanei, care simbolizează inițierea creștină: botezul. *Odele lui Solomon*, al căror caracter baptismal (de la grecescul βαπτίζω – a boteza) este recunoscut de majoritatea specialiștilor, conține mai multe aluzii susceptibile de a fi astfel înțelese: *Oda I*: „Mi s-a împletit o cunună de Adevăr” 20; 7-8: „Îmbracă-te din belșug cu harul Domnului, reîntoarce-te în rai, împletește-ți o cunună din pomul lui și pune-ți-o pe cap.”

Vom reține că, în aceste texte, imaginea coroanei este indisolubil legată de cea a raiului, din moment ce *pomul vieții* este cel ce furnizează elementele înseși din care este făcută coroana.

Cum *Odele* nu se fereșc să vorbească de cununia spirituală între suflet și Hristos, ne este îngăduit să ne întrebăm dacă simbolul coroanei nu poate fi înțeles în același sens.

d. Acest sens este efectiv, cel care se confirmă în riturile medievale ale hărăzirii fecioarelor: ele își extrag ceremonialul din celebrarea consfințirii căsătoriei. Simbolurile principale sunt vălul, inelul și coroana. Vălul simbolizează voința și rugăciunea fecioarei de a fi ferită de orice pângărire prin iubirea doar a bunurilor veșnice. Inelul simbolizează atașamentul la credință: semnul Duhului Sfânt, pentru ca să te numești *mireasa lui Hristos*.

Dată fiind originea ei solară, coroana simbolizează puterea regală sau, și mai bine, puterea divină. Acest simbol al coroanei este de altfel foarte vechi. Preoții iudei purtau coroane de flori cu ocazia procesiunii sărbătorii corturilor. Mai târziu, coroana va simboliza prezența lui Hristos, căci *el este precum o cunună peste capetele celor aleși*.

În religia creștin-ortodoxă, există ceremonialul *sfintei cununii*, în timpul căruia, mirelui și miresei li se pun pe creștet *coroane (cununi)* săvârșindu-se anumite rituri impuse de canoanele bisericești, astfel preotul, prin intermediul acestor coroane și al inelelor de cununie, îi *leagă* pe tineri între ei, cununia fiind o consfințire oficială.

Coroana a servit, mai apoi, spre a desemna orice superioritate, oricât de efemeră și de superficială, și spre a răsplăti o faptă deosebită sau merite excepționale. Imaginea nu mai păstrează decât în filigran amintirea valorii sale simbolice. Este semnul manifestării unui succes sau al demnității. Ea figurează plămădită din materiale diferite, pe fruntea sau în mâna generalilor învingători, a genilor, savanților, poezilor, alegoriilor victoriei, războiului, păcii, științei, retoricii, filosofiei, teologiei, astrologiei, sorții, virtuții, onoarei etc. Ea a împodobit fruntea viciilor cu condiția ca ele să fie superioare, precum orgoliul sau, după gust, lăcomia sau desfrâul; atribut al nimfei Europa (din mitologia greacă, Europa era mai presus de toate celelalte nimfe) și al continentului Europa (considerat superior altor continente și regină a lumii).

Bibliografie:

1. Grau François-Marie. Istoria costumului / Trad. de Andrei Vretos. - București: Ed. Meridiane, 2002.
2. Oros C. Pagini din istoria costumului. - Cluj-Napoca: Ed. Dacia, 1998.
3. Roventă-Frumușani D. Semiotică, societate, cultură. - Iași: Institutul European, 1999.
4. Sebeok Th. A. Semnele: o introducere în semiotică / Trad. Sorin Mărculescu. - București: Humanitas, 2002, p.21.
5. Гнедич П.П. История искусств. Античность. Древняя Греция и Рим. - Москва: ЭКСМО, 2005.
6. Киреева Е.В. История костюма. - Москва: Просвещение, 1976.

Surse:

1. Coșbuc G. Opera poetică. Vol. I. - Chișinău: Cartier, 2001.
2. Eminescu M. Împărat și proletar / Ed. îngrijită de M.Cimpoi. - Chișinău: Lumina, 1988.
3. Onea N., Senic V. Literatura română, cl.8. - Lumina: Chișinău, 1991.

Dicționare:

1. Comșulea E., Șerban V., Teiuș S. Dicționar de expresii și locuțiuni. - Chișinău: Știința, 2002.
2. Chevalier J., Gheerbrant A. Dicționar de simboluri. - București: Artemis, f.a.
3. Dobrescu Al. Dicționar de expresii și locuțiuni. - Chișinău: Litera, 1997.
4. Druță V. Dicționar de aforisme, maxime, proverbe și zicători. - București: Victor, 1997.

Prezentat la 19.11.2008